

۱۴۹۷۵۷۷

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه گیلان

فرهنگ دُرّگان و اصطلاحات کوشی مردم سِطوه (سرکوب)

دکتر سیدحسین طباطبائی

(عضو هیات علمی دانشگاه سمنان)

سیدحسین طباطبائی

(دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مازندران)

سرشناسه	طباطبایی، سیدحسین، ۱۳۵۴ - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	فرهنگ واژگان و اصطلاحات گویشی مردم سطوه (سرکویز) تدوین و گردآوری سیدحسین طباطبایی، سیدحسین طباطبایی.
مشخصات نشر	سمنان: دانشگاه سمنان، انتشارات، ۱۳۹۵. مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص.
شابک	978-600-8424-24-6 : وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۹۰ - ۲۰۰ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: اصطلاحها و تعبیرها -- ایران -- سطوه
موضوع	Terms and phrases -- Iran -- Satveh :
موضوع	فرهنگ عامه -- ایران -- سطوه : موضوع: Folklore -- Iran -- Satveh
شناسه افزود	: طباطبایی، سیدحسین، ۱۳۶۱ - ، گردآورنده
شناسه افزود	: دانشگاه سمنان : شناسه افزوده: Semnan University
رده بندی کتبه	: ۱۳۹۶ ط ۲۴/ع ۳۰۲۴ PIR : رده بندی دیویی: ۳۹۸/۰۹۵۵۸۳
شماره کتابشناسی	: ۴۴۹۵۲۰۰

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

فرهنگ واژگان و اصطلاحات گویشی مردم سطوه (سرکویز)

تدوین و گردآوری: دکتر سیدحسین طباطبایی (عضو هیات علمی دانشگاه سمنان)

سیدحسین طباطبایی (دانشجوی دکتری زبان و ادبیات، بررسی دانشگاه مازندران)

صفحه آرای و طرح جلد: اسماعیل شجاعی

ناشر: انتشارات دانشگاه سمنان

تاریخ انتشار: بهار ۱۳۹۶

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

ISBN: 978-600-8424-24-6

شابک :

حق چاپ محفوظ و متعلق به انتشارات دانشگاه سمنان می باشد.

سمنان: روبروی پارک سوکان - پردیس شماره ۱ - انتشارات دانشگاه سمنان - تلفن: ۰۲۳۳۳۶۵۴۱۴۲ و ۰۲۳۳۱۵۳۲۷۰.

وب سایت: www.press.semnan.ac.ir

تهران: میدان انقلاب - ابتدای خیابان ۱۲ فروردین - پلاک ۹ - تلفن: ۰۲۱۶۶۹۶۶۱۱۴ - ۱۵ - انتشارات سیمای دانش

بسم اله الرحمن الرحيم

هست کلید در گنج حکيم

فاتحه فکرت و ختم سخن

نام خدای است بر او ختم کن

یکی از ترجیحات و نه البته الزامات پژوهش‌های گویش‌شناسی آن است که مؤلفان این کتاب‌ها خود گویشور منطقه‌ای که درباره گویش آن تحقیق می‌شود، باشند. در کنار این ویژگی لازم است که این پژوهشگران از آگاهی‌های تخصصی و آکادمیک ثبت و ضبط گویش‌ها نیز برخوردار باشند.

مؤلفان کتاب پیش رو دو تن از گویشوران منطقه سرکویر هستند و حتی‌الامکان سعی کرده‌اند در گردآوری لغات و اصطلاحات منطقه مذکور ملاک‌ها و ضوابط علمی را نیز رعایت کنند. البته بخش اعظم کار حاصل زحمات سیدحسین طباطبایی است که صرفاً برای رعایت مکررات چاپ و نشر دانشگاه، نام ایشان به عنوان نفر دوم درج شده و نفر اول بیشتر نقش راهنمایی و نظارت بر این پژوهش را - که چند سال به طول انجامیده - بر عهده داشته است.

در کتاب مذکور لغات، اصطلاحات، مثل‌ها و تعابیر گویش مردم سطوه (سرکویر) گردآوری و در موارد قابل توجهی (حدود پانصد یادداشت پژوهشی) تحلیل زبانی و ادبی شده است. سطوه یکی از روستاهای منطقه سرکویر استان آذربایجان است که معرفی تفصیلی آن در آغاز کتاب آمده است. این روستای کویری به دلیل دوری از شهرهای دامغان، شاهرود، سمنان و اصفهان و از طرف دیگر پیوند و ارتباط ناگسستی با همه این شهرها از لحاظ فرهنگی و گونه زبانی وضعیت خاصی پیدا کرده است. از یک سو دوری از محیط شهر باعث شده گونه زبانی و فرهنگ آن تا حد زیادی از تأثیرات مفید و نامفید شهر دور نگه داشته شود. از دیگر سو ارتباط مردم سرکویر با این چهار شهر باعث شده عصاره‌ای از فرهنگ و گونه‌های زبانی استان و علاوه بر آن استان اصفهان به لغات و تعابیر گویشی مردم سرکویر راه یابد.

لازم به ذکر است که گونه زبانی این روستای کویری علاوه بر مواردی که ذکر شد با گونه‌های زبانی منطقه خراسان نیز شباهت‌های نسبتاً زیادی دارد که دلیل این شباهت‌ها یا احتمالاً تأثیر پذیری‌ها چندان روشن نیست. چه، بجز برخی روایات شفاهی درباره تاریخ این منطقه، سند مکتوب قابل ملاحظه‌ای وجود ندارد.

کتاب حاضر در نگاه اول منبعی است که در آن به لغات و تعابیر یکی از روستاهای سرکویر (سطوه) پرداخته شده است. اما اگر نیک بنگریم تفاوت زبانی همه روستاهای این منطقه

هفت و به روایتی هشت روستا) بسیار اندک و غالباً محدود به تفاوت‌های آوایی است. از نظر فرهنگی نیز این هفت یا هشت پارچه روستا که به «سرکویر» شهرت یافته اند، بسیار به هم نزدیک بوده و در حکم شاخه‌های متعدد یک درخت واحد محسوب می‌شوند. بنا بر این، این فرهنگ لغات را با اندکی تسامح و صرف نظر از تفاوت‌های جزئی آوایی و فرهنگی می‌توان فرهنگ گویش سرکویر تلقی کرد.

در کتاب مذکور فقط به گردآوری لغات و تعابیر بسنده نکرده‌ایم. درباره تعداد زیادی از لغات و تعابیر گردآوری شده توضیحات مبسوطی در قسمت یادداشت‌ها افزوده شده که گاه برخی از آنها در مجالی دیگر می‌تواند در حد یک مقاله علمی مستقل بسط و گسترش پیدا کند. این توضیحات علاوه بر تعدد، از لحاظ تنوع نیز شامل تحلیل‌های زبانی، ادبی، دستوری، ریشه‌شناسی لغات، جامعه‌شناسی، کشف نمونه‌ها در متون کهن فارسی، تطبیق واژگان با سایر گویش‌های ایرانی و جز آن می‌باشد. روشن است که پیدا کردن برخی از آنها به جستجوهای زیادی نیاز داشته و از منابع و مآخذ مختلف، اعم از گفتگوهای شفاهی با پژوهشگران فرهنگ عامه و نیز منابع مکتوب فارسی و عربی گرفته شده است.

شاید اهمیت توجه به گویش‌ها و گردآوری و ثبت و ضبط آنها در این روزگار - که زمانه تسلط فرهنگ‌های بزرگ و نابردن خرد فرهنگ‌هاست - محتاج به شرح نباشد. گویش‌ها بخشی از هویت فرهنگی مردم ایران است و اگر حداقل قبل از نابودی آنها در ثبت و ضبط این ذخیره‌های زبان فارسی اقدامی شایسته کنیم، در آینده در بررسی هویت ایرانی با مشکلات زیادی مواجه می‌شویم.

بررسی گویش‌های متعدد و متنوع ایران برای تبیین آن نکته است که همه این گویش‌های مختلف حکم جوی‌ها و جویبارهای متعددی را دارند که همگی و ماوای آنها زبان فارسی است. در کتاب حاضر کوشیده‌ایم پیوند گویش سرکویر را با این نومند فارسی به ویژه با متون کهن فارسی نشان دهیم.

در این گویش یا به عبارتی دقیق و بدون تسامح در این گونه زبانی لغات و تعابیر زنده‌ای وجود دارد که تعداد قابل توجهی از آنها را در متون ادب فارسی به ویژه متون دوره نخست می‌بینیم و امروزه در زبان رسمی و در زبان محاوره‌ای شهرها از رواج و تداول افتاده است. فرهنگ‌های گویشی و از جمله فرهنگ مذکور می‌توانند در برطرف کردن ابهام معنایی برخی از لغات نامتداول متون ادبی و غیر ادبی به محققان کمک کنند.

از آنجا که در دانشگاه سمنان دبیرخانه دائمی گویش‌های محلی وجود دارد و این دانشگاه در جوامع دانشگاهی به دلیل همایش‌هایی که در سال‌های قبل در باره گویش‌های کویری

تشکیل داده و نیز به سبب تعدد و تنوع گویش‌ها در استان سمنان، مرکزی شناخته شده برای این گونه فعالیت‌های علمی به شمار می‌رود، ترجیح دادیم این کتاب -که اولین و تا سالیان متمادی شاید نخستین اثر مکتوب در زمینه گویش سرکویر باشد- در انتشارات دانشگاه سمنان به زیور چاپ آراسته گردد.

از اولیای محترم پژوهش دانشگاه سمنان که زحمت چاپ و نشر این اثر را تقبل کردند تشکر و قدردانی می‌کنیم و امیدواریم که همگی آنها در مداومت بر خدمات علمی و فرهنگی که ضرورت حیات و بالندگی کشور عزیزمان محسوب است موفق و پیروز باشند.

گر خطا گفتیم اصلاحش تو کن

مصلحتی تو ای تو سلطان سخن

کیمیا داری که تبدیلتش کنی

گرچه جوی خون بود نیلتش کنی

با سپاس: مولفان